

שיעורי
תורה
רשק

היכלי תורה

ערש"ק תזריע מצרע ב אייר תשע ♦ דף היומי בבלי: סנהדרין סג ירושלמי: פאה כו

והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית

ברש"י: שאפילו הוא חכם ויודע שהוא נגע ודאי, לא יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי, אלא כנגע נראה לי.

הקשה הרא"ם: מה הפרש יש בין 'כנגע נראה לי' בין נגע נראה לי. בשלמא אם היה הדבר תלוי בידו לטמא או לטהר הוה אמינא שצריך לומר 'כנגע' המורה על הספק ולא נגע המורה על הודאי, מפני שאם יאמר אותו בלשון ודאי כבר נטמא כל מה שבבית טרם שפנו את הבית, אבל כיון שאין טומאת הנגע וטהרתו תלויה אלא בכהן, מאי נפקא מינה בין שיאמר אותו בלשון ודאי או בלשון ספק.

ותירץ הרא"ם: שמעתי מרבותי, שאין הכתוב מקפיד כאן בין ודאי לספק מפני טומאת הנגע וטהרתו, אלא מפני דרך ארץ בלבד, שלא יאמר אדם טומאה אפילו על הדבר הברור לו ודאי, אלא ספק. וזהו שאמרו חז"ל: למד לשונך לומר איני יודע.

והרב הגדול ר"א (בעל 'קרבן אהרן') כתב: דאף על גב שאין דבריו מועילים לטמא הנגע, שאין הנגע טמא עד שיגזור עליו הכהן ויאמר טמא, עם כל זה שני דברים צריך לכל נגע. האחד, ההוראה, שאם היה כהן עם הארץ אשר לא ידע להבדיל בין הטהור והטמא, ילך לו אצל תלמיד חכם שיידון את הנגע אם טהור הוא או טמא. והשני, הגזרה על טומאתו, שהכהן גוזר על הטומאה או על הטהרה, שיאמר טמא הוא או טהור.

כדי שלא יראה כמורה הוראה לפני הכהן, שאין דרך ארץ להיות מורה הוראה לפניו. וגם שבזה מורה שהכהן אינו מוחזק אצלו לחכם שיודע להורות בעצמו בטומאת הנגע וטהרתו, לכן אפילו שבעל הבית תלמיד חכם, יאמר 'כנגע' בלשון ספק. והיינו, שאפילו אם בעל הבית הוא התלמיד חכם, וכאשר הכהן אינו יודע הוא המורה ההוראה, לא יורה.

צידה לדרך

נושאי הדף בעלון

גדר ליצנותא דעבודה זרה ואם מותר לעסוק בה או שהיא מצוה..סנהדרין סג

עשיית צורת 'המן' בפורים.....סנהדרין סד

אם מותר להעלות אוב לידע מתי שבת.....סנהדרין סה

מנהגים שקיבלו ע"ע משפחות וסימנים בליל ר"ה אם יש בהם איסור ניחוש.....סנהדרין סו

קביעת מעשים על פי חכמת התכונה ודומיהם.....סנהדרין סז

הקופץ את ידו על שני מטבעות ופותח את ידו ויש בה רק אחת אם הוא מאחז עיניים.....סנהדרין סז

ראוי לדבר דברי תורה עם הנוטה למות.....סנהדרין סח

קבורה במוצאי שבת למת שנפטר בשבת.....סנהדרין סח

אין ללמד ילדים כיצד לעשות תחבולות לאחז עיניים.....סנהדרין סח

מציאות היכר העובר לפני שלשה חדשים.....סנהדרין סט

כפתור ופרח.....עמוד 5

גדר ליצנותא דעבודה זרה ואם מותר לעסוק בה או שהיא מצוה

אמר רב נחמן כל ליצנות אסורה חוץ מליצנות של עבודה זרה שמוותרת. בשו"ע (ח"מ סי' ח ס"א) כתב, שכל דיין המתמנה בשביל כסף או זהב, אסור לעמוד לפניו, ולא עוד אלא שמצוה להקל ולזלזל בו.

וכתבו הסמ"ע (סק"ה) והתומים (אורים סק"ד) הטעם שמצוה להקל ולזלזל בו, לפי שהכתוב קרא לדיינים אלו 'אלהי כסף ואלהי זהב' (שמות כ"ט), ואמר רב אשי (לעיל ז'): שהוא נדרש לאלוה הבא בשביל כסף ואלוה הבא בשביל זהב, ולכן דיינים אלו כעבודה זרה הם ומצוה לזלזל בהם.

ובדברי תורה לבעל המנחת אלעזר (תליתאה אות נב) העיר, שמלשון הגמרא משמע רק ש'מותר' לעשות ליצנות מע"ז, אבל לא שיהיה עוד 'מצוה' לעשות ליצנות מעבודה זרה, ואיך כתבו הסמ"ע והתומים ש'מצוה' לזלזל בהם. אכן בסידור האריז"ל (שסידר הר"ר שבת י"ל) בהלכות דרך ארץ (להדמ"פ אות יד) כתב, שכשם שהליצנות עבירה גדולה כך מצוה גדולה להתלוצץ מעבודה זרה וממנהיגי רשעים.

הרי לפניך גם כן שכתב ש'מצוה גדולה' היא, כמו שהליצנות עבירה גדולה, וידוע גודל הפגם של כת לצים וגודל טומאת הליצנות, עד שאמרו עליה הצדיקים ובפרט מהרמ"מ זצ"ל מרימונו, שהוא הקליפה היותר מסוכנת מכל המדות רעות והוא כנגד האמונה, ומזה מובן גודל ערך המצוה הגדולה של מי שמתלוצץ מעבודה זרה.

וליישב הקושיה למה אמרו בגמרא רק הלשון 'שריא', תירץ על פי דברי הרמ"ע מפאנו זצ"ל, שרשות לא שיך לגבי עובד ה', אלא רק או מצוה אם כוונתו לשם שמים, או עבירה, ומעתה מיושב מה שדייקו הסמ"ע ובסידור האריז"ל, שכיון שהביאו בגמרא בסוגיין ראייה מדברי הנביאים ישעיה, והושע מהכתובים, שעשו ליצנות מעבודה זרה, ואם הליצנות מעבודה זרה אינה מצוה אלא היתר, היתכן לומר שיטפל הנביא מפי ה' בדברי רשות, אלא ודאי שהיא מצוה גדולה.

ועל מה שהוסיף בסידור הנ"ל וממנהיגי רשעים, כתב בדברי תורה שרוח ה' דיבר בו ברוח"ק גמור על מה שקורה בזמנינו, ויתרוץ בזה מה ששמענו מרבותינו הקדושים זי"ע, שהרעישו והתלוצצו על מנהיגי רשעים כאלו הצבועים לצדיקים ומנהיגים בקודש, ולכאורה הרי זה חשש איסור לשון הרע ח"ו, אך באמת מצוה גדולה היא וכנ"ל.

ובארחות צדיקים (סוף שער השתיקה) כתב, שבעובדי ע"ז יכול להתלוצץ, ויכול להתלוצץ בעושי עבירות כדי למנעם מן העבירה, וגם אחרים לא יעשו עבירות כשמתלוצצים עליהם.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

עשיית צורת 'המן' בפורים

בספר הערוך (ערך שוור) כתב, מנהג בכל העולם שבחורים עושים צורה כדמות המן, ותולין אותה על גגותיהן ד' וה' ימים, ובימי הפורים עושין מדורה ומשליכין אותה צורה לתוכה, ועומדין סביבה ומזמרין, ויש להם טבעת תלויה בתוך האש שנתלין וקופצין מצד האש לצד האחר.

והוסיף וכתב שזהו כוונת הגמרא בסוגיין 'משוורתא דפוריא', שהיא טבעת שהיתה 'בית קפיצה' בתוך האש, מדורתו של המן האגגי.

דברי הערוך הועתקו גם באבודרהם (דיני פורים עמ' כט), 'כתוב בערוך שמנהג בבל ועילם, כל הבחורים עושים צורה בדמות המן קודם פורים, ותולין אותה על גגותיהם כמה ימים, ובימי הפורים עושים מדורה ותולין אותה הצורה לתוכה ומזמרין, ויש להם טבעת תלויה בתוך האש שתולין בה הצורה וקופצין מצד האש לצד האחר, וטבעת זו נקראת משוורתא, כמבואר בסוגיין 'רבא אמר כי משוורתא דפוריא'. וכיוצא בזה הביא בספר המנהיג (הלכות מגילה סי' כז) בשם מגלת סתרים לרב נסים גאון.

מנהג זה הובא גם ברמ"א (או"ח סי' תרצ"ז), שנהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים, או לכתוב שם המן עליהן, ולהכותן זה על זה כדי שימחה שמו על דרך 'מחה תמחה את זכר עמלק' (דברים כ"ט), ו'שם רשעים ירקב' (משלי י"ז), ומזה נשתרבו המנהג שמכים המן כשקורים המגילה בבהכ"נ, ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו, כי לא לחנם הוקבעו.

ועיין בדרכי משה (שם) שכתב 'היינו משמרתא דפוריא', ובדעת תורה (שם) כתב, שהוא ט"ס וצ"ל 'משוורתא דפוריא', וביאר שהכוונה לסוגיין וציין גם לערוך (ערך שוור, הו"ד לעיל).

בספר פרח שושן (עמ' שנו) מביא מנהג העיר ג'רבא, שבשבוע קודם פורים הולכים הנערים לשדות מחוץ לעיר להביא מין עשב מדברי הנקרא ד"ש, לשורפו ביום צום אסתר, וכל אחד לוקח בידו שק עם מגל, והולכים בהמון יחד כל רב עם תלמידיו, ובדרך צועקים בקול (אסתר ב ה) 'איש יהודי היה בשושן הבירה' וגו', וכשמגיעים למקום שנמצא שם העשב נפוצים כל הנערים לקצור העשב, והרב נח תחת אחת העצים, עד עבור זמן מה וחוזרים בהמולה כנוזר, ובפוגשם בדרכם איזה גוי קוראים בקול גדול (איוב י"א כ) 'ועיני רשעים תכלינה' להנצל מעינו הרעה של הערבי שרואה הרבה ילדים, וביום צום אסתר מתאספים בשכונות שונות, וכל אחד מביא קצירו לתוך הערימה שעושים באמצע הרחוב, והמרבה להביא הרי זה משובח, ועושים צורת המן וילדיו ותולין אותן באמצע הערימה, ומביאים חריות של דקל ירוקים, ורק כשיתחיל האש להאחז בעשבים מתחילים להכות על האש, ואומרים בקול רם 'המן אלחזין רזילתו פטיין' [המן האבל רגליו בטיט] 'המן אלמחרוק רזילתו פשוק' [המן השרוף רגליו בשוק].

וע"ע במנהגים וורמיישא (אות קפב) ובספר יש מנחילין (סי' רלא), אודות מנהג קדמונים אשר בקהל וורמייזא, שעושין מדורת אש גדולה בשמחת תורה מן השמות הקרועים והטלואים שמונחים בבה"כ, ומשחקים בה בהקפות, ודן בזה עפ"י סוגיין, עיי"ש.

אם מותר להעלות אוב לידע מתי שבת

בסוגיין מבואר על בעל אוב ש'מעלה בזכורו' אינו עולה בשבת ו'נשאל בגולגולת' עונה בשבת. בטעם שאינו עולה ביאר הערוך לנר (ד"ה בגמרא עונה כדרכו) שהטעם שהמת עולה מן האדמה הוא מפני שחושב שקוראים לו לדין בבית דין של מעלה, ועל כן בשבת שיודע שאין בה דין אינו עולה, מה שאין כן בגולגולת שמונחת לפניו ואינה צריך להעלותה, עונה כדרכה בשבת.

ובהמשך סוגיין אמרו: שאל טורנוסרופוס את ר"ע מי יימר דהאידינא שבתא, א"ל נהר סבטיון יוכיח בעל אוב יוכיח קברו של אביו יוכיח שאין מעלה עשן בשבת. ופרש"י בעל אוב יוכיח שאינו עולה בשבת.

בפסקי תשובה (פיעטרקוב ח"ב סי' קס דף יב. בהערה) כתב לדון על אדם שאינו יודע מתי שבת, אם מותר לו לנסות לשאול באוב לראות אם יעלה ואז ידע שאינו שבת או לא יעלה ואז ידע ששבת היום שהרי בשבת אוב לא עולה כמבואר בסוגיין.

וכתב לדון בזה עפ"י המבואר בסוגיין לקמן (סה). לענין כישוף שכתבה תורה (דברים יח ט) 'לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם', ואמרו שם לעשות אי אתה למד, אבל אתה למד להבין ולהורות. הרי שלהבין ולהורות מותר להתעסק בכשפים.

וכן אמרו בגמרא במנחות (סה). שאין מושיבין לסנהדרין אלא בעלי כשפים, ואם כן יש לדון שיהיה מותר לנסות לעלות אוב לידע אם שבת היום.

ובספר **שבט מנשה** (סי' מה) גם דן כעין זה אם מותר לומר לגוי לנסות לעלות באוב כדי לידע אם שבת היום. והביא את דברי ספר חסידים (פארמא, סי' תתתנ) שכתב 'שאל אחד לפני הזקנים מי שהולך במדבר ושכח איזה יום הוא שבת ויש שם אוב וידעוני אם יכול לומר לגוי להעלות בזכורו כדי שידע איזה יום שאם לא יעלה אז ידע אותו יום שהוא שבת', וכתב בס"ח שיש שרצו להוכיח לנידון זה מדברי הגמרא בפסחים (י:). לענין חובת ביעור חמץ שנסתפקה הגמרא אם מוטל על אדם להביא 'חבר' שיברר על ככר חמץ הנמצא בפי נחש, היכן הוא.

אך הביא שדחו ראייה זו היות ושם המדובר הוא שהגוי עושה מעצמו ואח"כ הישראל נותן לו שכר, משאין כן בנידון דידן שעושה זאת לכתחילה יש בזה משום 'ולפני עור לא תתן מכשול'.

ובשבט מנשה חולק על זה והוכיח מדברי הגמרא בפסחים, שמדובר שם על לכתחילה לשכור חבר, ולא רק לשלם לו לאחר מעשה. אך כתב שאין להוכיח מזה להעלאת אוב, שהעלאת אוב הוא איסור חמור שחייבים עליו סקילה, ואין לעשותו בכל אופן, ומה שעשה שאול שהעלה את שמואל, זה לפני כל ישראל, ומלך פורץ גדר ואין מוחים בידו.

ומה שאין כן איסור חובר חבר הוא איסור קל יותר שאין בו חיוב מיתה, ואף מותר לעמים לעשותו לצורך כמבואר **בשולחן ערוך** (יו"ד סי' קעט ס"ז), שמי שרודפים אחריו נחש ועקרב, מותר לחבר אותם כדי שלא יזיקוהו. ואם כן הוא איסור קל יותר, ואין להוכיח ממנו לאיסור העלאת אוב החמור.

מנהגים שקיבלו ע"ע משפחות וסימנים בליל ר"ה אם יש בהם איסור נוחש

בשו"ת שער שלמה (סי' מז, הו"ד בדרכי תשובה שם), דן במה שיש משפחות שנהגו שאינם עושים מלאכה פלונית, כיון שאבותיהם כשעשו אותה מת להם מת או הפסידו הפסד מרובה, וקיבלו אבותיהם עליהם ועל זרעם, שלא לעשות מלאכה זו לעולם. ויש שאינם אופים לחם מסוים בראש חודש, ויש שאינם נוטעים כלל נטיעות, ויש שאינם מכבים את הנר במוצאי שבת. ויש מנהגים רבים כאלה לאין מספר, ובכולם טעמם הוא שאירע לאבותיהם תקלה במעשה זה, ומקובל להם מאבותיהם שלא לעשות זאת. ולכאורה יש לדון מפני מה אין בזה משום נוחש ומשום דרכי האמורי, וכמו שמבואר בסוגיין שהאומר אל תתחיל בי שחרית, ר"ח היום, מוצאי שבת היום וכדומה, הרי זה בכלל נוחש.

וכתב, שנראה ללמד זכות על משפחות אלו על פי מה שמבואר בירושלמי (שבת פ"ו ה"ט) תני ר' ליעזר בן יעקב 'לא תנחשו ולא תעוננו' אף על פי שאין נחש יש סימן, ובלבד לאחר ג' סימנים, כגון (בראשית מז ח) 'ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל'. (שם מב לו) 'יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימן וגו' וכו'. ומנו שם בירושלמי כמה מעשים בכמה אמוראים, שכאשר היו להם סימנים להימנע מדברים שחזרו על עצמם בכמה אופנים ג' פעמים, עשו על פיהם ולא חששו בה לאיסור 'לא תנחשו'.

ואם כן יש ללמד זכות על משפחות אלו, שהוחזק להם מנהג זה מאבותיהם, משום שנשנית הקלקלה במשפחתם באותו הדבר שלשה פעמים, ועל פי זה נהגו להימנע מאותו דבר, ולכן אין בזה איסור של 'לא תנחשו'.

וכן מוכח מדין אשה קטלנית, שאין לישא אותה אם הוחזקה שלשה פעמים שמתים בעליה (עיין יבמות סד:), הרי מבואר שלא רק שאין בזה איסור להימנע מדבר שהוכח שאינו טוב, אלא אדרבה יש איסור לעשות את הדבר, ואין בזה כל נוחש אלא הוא כעין נבואה קטנה, וכך ראוי לעשות למיישרים אורחותם.

עוד כתב, שמה שיש נוהגים שאינם קונים מכבדות לכבד בהם את הבית [מטאטא] בכל חודש ניסן, משום שראש חודש ניסן מרמז לגאולה, והמכבדות רומזים לרעה ואין רוצים לקנות אז דבר רע, ושמים תכשיטים וכלי זהב בעששיות שמדליקים בחודש זה, ולא אוכלים זב בראש השנה, ואוכלים בו דברים מתוקים וכדומה, מותר לעשות זאת ואין בזה משום נוחש, כיון שהדבר נעשה לסימן טוב בעלמא ומנהג ישראל תורה. ויש לצרף לזה גם את הדעה שהובאה לעיל, שכל שעושה את הדבר בלי מוציא את חששו בפיו, אינו נוחש. ועי"ש שמאריך להוכיח מדברי הפוסקים שאין כל חשש נוחש בסימנים אלו, ומותר לעשותם.

קביעת מעשים על פי חכמת התכונה ודומיהם

כתב **הרמב"ם** (עבודת כוכבים פי"א ה"ט) וכל העושה מפני האצטגנינות וכיון מלאכתו או הליכתו באותו העת שקבעו הוברי שמים, הרי זה לוקה שנאמר 'לא תעוננו'.

אמנם **הרשב"א** (תשובות המיוחסות לרמב"ן סי' רפג), האריך לחלוק בזה על הרמב"ם, וכתב שודאי מותר לעשות על פי חכמי התכונה והאצטגנינות, שמה שאדם מכיר במערכת הכוכבים ומהלכן, כגון אלו הוברי שמים החוזים בכוכבים, אין זו בכלל נחש, שזו חכמה גדולה וגזירה שגזר הקב"ה מששת ימי בראשית להנהיג עולמו, וכתב שאסור לסמוך על נס כנגד חכמה זו.

הקופץ את ידו על שני מטבעות ופותח את ידו ויש בה רק אחת אם הוא מאחז עיניים

בש"ת בצל החכמה (ח"ד סי' יג) דן לענין אחת מן הפליאות שעושים הבדחנים, שנותן על כף ידו שני מטבעות לעיני כל הנוכחים, שוב קופץ את ידו ושואל כמה מטבעות יש בכפי, וכמובן שהציבור עונה שנים, ואז פותח הבדחן את ידו והכל רואים שאין שם רק מטבע אחד בלבד. ונעשה דבר זה על ידי שאחד מן המטבעות הוא חלול, ולכן כשקופץ את ידו נדחק המטבע השני לתוך חללו של הראשון, וממילא כאשר פותח אחר כך את ידו נראה שם רק מטבע אחד בלבד. אבל הציבור שמסתכל כמובן לא עולה על דעתו שאחד מן המטבעות חלול והשני נבלע לתוכו, ועומד בפני חידה סתומה באין מבין לאן נעלם המטבע השני.

וכתב שכל מה שיש לדון לאסור זאת הוא לדעת הרמב"ם בספר המצוות שהובא לעיל, שמבואר בדבריו שאפילו על ידי זריזות ידים ולא על ידי כישוף אסור לאחז את העיניים, אבל רבים מן הראשונים חולקים על זה, ויש לתמוה על החכמת אדם והמשנת חכמים, שצווחו על מעשי הבדחנים, ולא הביאו שלדעת רבים מן הפוסקים כל שאין בו כישוף הרי זה מותר.

אך כתב, שיש לדון שאפילו לפי דברי הרמב"ם כל מה שאסור זה רק בדבר שעל ידי זריזות ידיו מאחז ומטעה את הרואים, שמחמת זריזותו הוא עושה מעשה, ולהם נראה שלא עשה דבר, וכגון במה שכתב שמראה להם חבל ונותנו בכנף הבגד ומוציאו נחש, שעל ידי קלות תנועתו השליך מהר החבל ולקח את הנחש, ומחמת זריזותו אחז את עיניהם ולא השגיחו במה שעשה.

אבל מודה הרמב"ם שאם על ידי קלות תנועתו הוא עושה באמת מעשה תמהון, ודאי שאין בדבר איסור כלל, שאין כאן אחיזת עיניים, שהרי אינו מטעה את העין הרואה ואינו סוגרה כלל, אלא אדרבה העיניים רואות נכוחה כל מה שנעשה, ולא נדמה להם שנעשה ענין הנמנע תכלית המניעה אלא דבר האפשרי בהחלט, שהרי הוא נעשה באמת והרי הוא במציאות ממש כמו שהיא נגלית לעיני הרואה.

ואם כן בנדון שלפנינו במטבעות, נראה לפי האמור שאין לו ענין עם אחיזת עיניים כלל, שכאשר רואה הציבור בתחילה על כף ידו של הבדחן שני מטבעות, כך היא האמת שנמצאים שם שני מטבעות, וכאשר הם רואים שם לבסוף רק מטבע אחד כך היא האמת שאין נראה שם רק מטבע אחד. והתמהון אצל הציבור איך נעלם אחד מן המטבעות על ידי שקפץ את ידו ולאן הוא נעלם, אין כאן סגירת עין והטעתה, שהרי לא נדמה לציבור המסתכל כאילו נעשה דבר שלא נעשה באמת, או שלא נעשה דבר הנעשה באמת, כי בעת קפיצת היד היו שני המטבעות מכוסים מעיני הציבור ולא ראו אותם כלל, הרי שאין כאן בעיני הציבור רק חידה סתומה, אך לא אחיזת עיניים כלל. ודוקא באוחז בידו נחש ועושה שיהיה נדמה להרואה שהוא חבל, או שאוחז בידו טבעת ועושה תנועה שיהיה נדמה להרואים שזרקו לאויר ובאמת הוא ממשיך להחזיקו בידו, זהו הנקרא אחיזת עיניים, משום שעושה שיהיה נדמה לבני אדם שרואים דבר שבאמת אינו במציאות. וכתב שבדברי המשנת חכמים והחכמת אדם, אינו ברור אם אפשר לפרש כן, או שכוונתם לאסור אפילו באופן כזה. ועל כל פנים נראה שכן הוא עיקר הדין, ולמעשה העלה את הדבר בצריך עיון.

ראוי לדבר דברי תורה עם הנוטה למות

בספר חסידים (סי' תמח) כתב, מי שנטה למות ידברו דברי תורה עמו כדי שתצא נפשו בדברי תורה, כמבואר בסוגיין שכן עשו לר' אליעזר. וכן מובא במעבר יבק (מאמר שפתי צדק פכ"ד), וכן כתב **בחכמת אדם** (כלל קנא סט"ז) שמצוה לעמוד ליד המת בשעת מיתתו וכו', וידברו עמו דברי תורה או יאמר תהילים.

וראה בספר **חוט המשולש** (עמוד נה ס"ד) שכן נהג רבנו החתם סופר, שבשעותיו האחרונות ביקש שסמוך למטתו ילמדו לומדי תורה, כדי שתעלה נשמתו מעולם הזה לעולם הבא מתוך פלפול של תורה, עיי"ש.

קבורה במוצאי שבת למת שנפטר בשבת

בספר **אוצר יד החיים** (אות תקע) דן לענין מת שמת בשבת אם יש לקבורו במוצאי שבת, או שיש להמתין ליום ראשון כדי שלא לקבורו בלילה שמקפידים בכך שהוא בושה לפני המת.

וכתב שבמדרש (תנחומא כי תצא ד) אמרו, אתה מוצא כשמתה רבקה אמרו מי ייצא ללוותה, אברהם מת, יצחק יושב בבית ועיניו כהות, יעקב הלך לו לפדן ארם, ייצא עשו הרשע לפני מיטתה, יוציאו הבריות לעז ויאמרו ראו מי יצא מרבקה, מה עשו הוציאו מטתה בלילה. אמר רבי יוסי בר חנינה, לפי שהוציאו מטתה בלילה לא פרשו הכתובים מיתתה אלא מן הצד, שכן כתוב (בראשית לה ח) 'ותמת דברה מינקת רבקה, ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון, ויקרא שמו אלון בכות', שתי בכיות. והיינו שמיתתה של רבקה הוזכרה רק אגב למיתת דבורה, שבכה אז יעקב בכיה נוספת על דבורה, ומפרש המדרש זה הוא משום שנקברה בלילה. והביא מדרש זה הרמב"ן על התורה (שם). ולכאורה מבואר במדרש זה שקבורה בלילה יש בה בושה, ואם כן יש לדחות קבורת מת ממוצאי שבת ליום ראשון.

אך כתב, שבסוגיין מפורש שקוברים במוצאי שבת ואינה בושה, שמבואר שנפטר רבי אליעזר בערב שבת, ובמוצאי שבת פגע רבי עקיבא במיתתו מקיסרי ללוד, ופירש"י (ד"ה בין קיסרי) שהיו נושאים מיטתו מקיסרי ללוד, הרי מבואר שנקבר במוצאי שבת.

אין ללמד ילדים כיצד לעשות תחבולות לאחז עיניים

בסוגיין, להתלמד מותר לאחז עיניים, דאמר מר 'לא תלמד לעשות' לעשות אי אתה למד, אבל אתה למד להבין ולהורות.

יש שרצו לפי זה לדון להתיר להניח לילדים לראות מעשה אחיזת עיניים, ללמוד כיצד עושים זאת, כיון שאין כאן מעשה אחיזת עיניים ממש, אלא רק מראים להם כיצד עושים זאת.

וכתב **בש"ת שבט הלוי** (ח"ה סי' קכט אות א), שפשוט שאינו, שכל המבואר בסוגיין הוא שאתה לומד להורות, אבל כאן הרי הם למדים זאת בשביל לעשות כן בעצמם, ואפילו שעתה אינם עדיין מראים אחיזת עיניים, הרי בעתיד יעשו זאת, ואין לך דרך המביא לידי איסור תורה גדול מזה, וודאי אסור לעשות זאת [והוא לשיטתו לעיל שאף על ידי תחבולות וזריזות ידים אסור לאחז עיניים].

מציאות היכר העובר לפני שלשה חדשים

בשו"ת חמדת שלמה (אהע"ז ס"פ) נשאל בדבר אשה שמת בעלה בלי בנים, וכמה חדשים אחר מותו ילדה בת ואותה בת מתה בתוך ל' יום, והיה לבעלה אח קטן בן שלוש שנים, והיה הספק אם הולד שנולד נולד בחודש השביעי לעיבורה והיה בן קיימא ופטר את אמו מן היבום והרי היא מותרת לשוק, או שמא נולד קודם החודש השביעי לעיבורה, ואינו בן קיימא, ואינו פוטר את אמו מן היבום, ותצטרך האלמנה להמתין שנים רבות בעיגונה עד שיגדל אחי בעלה היבם, ויוכל לחלוץ לה ולהתירה לשוק.

וגבו עדות ששתי נשים ראו בעיניהם שהוכר עוברת יותר מארבעה חדשים קודם שנולד, ומעתה אם ברור הוא שאין העובר ניכר לפני מלאת ג' חדשים לעיבור, תהיה זו הוכחה שהעובר נולד אחרי ז' חדשי עיבור, ובן קיימא הוא ופטר את אמו מן היבום.

וכתב בחמדת שלמה, שלדעתו אין שייך שיהיה היכר עובר בפחות משלשה חדשים, והביא ראיה מסוגיין שהוכיחו שילדת לשבעה אין עוברת ניכר לשליש ימיה, שאם ס"ד עוברת ניכר לשליש ימיה, נמצא שבב' חדשים ושליש לאחר שנהיה הבן סורר ומורה בן י"ג שזהו שליש העיבור של שבעה חדשים, כבר אינו יכול להיות בן סורר ומורה, משום שאז כבר הוא נכנס לגדר 'אב' ואינו 'בן' סורר ומורה.

וקשה שאם שייך במציאות שיוכר העובר גם בפחות מג' חדשים, אם כן לא רק ביולדת לשבעה אפשר לומר שיהיה די בפחות מג' חדשים, אלא בכל הנשים אפשר לומר שיהיה די בפחות מג' חדשים על ידי שיעשו בדיקה ובחינה והכרה, ויוכר העובר גם לפני פחות מג' חדשים.

ואין לומר שצריך הכרה גמורה שיכירו הכל גם בלי בדיקה [ורק אז יוצא מכלל בן סורר ומורה], וזה אינו שייך בפחות מג' חדשים, אבל הכרה שעל ידי בדיקת נשים באמת שייכת גם קודם לכן, ולכן אין ראיה מהנשים שאומרות שהוכר עוברת לפוטרה מחליצה, משום שאפשר שבאמת עדיין לא עברו ג' חדשים, שזה ודאי אינו נראה, הן מצד הסברה שלא נוכל לומר שבג' חדשים יש היכר לכל הבריות, שזהו נגד המוסר והיראה, והן מצד המשך סוגיית הגמרא כמו שהוכיח בחמדת שלמה עיי"ש.

ועל כרחק בהיכר שעל ידי בדיקה דברו בסוגיין, ובו אמרו שאין שייך שיהיה ניכר בפחות מג' חדשים, לא ביולדת לשבעה ולא בשאר נשים, והיא ראיה שאין עליה תשובה.

ועל פי זה מסיק החמדת שלמה שיש מקום להקל באותה אשה. וכתב שהראה הדברים לרע"א והסכים לדבריו. [ועיין שו"ת רעק"א (ח"א ס"פ ט)].

ובאמת כבר מבואר כן בדברי האור זרוע (הל' יבום ס"י תריג), שאף על פי שאמרו שרוב היולדת לתשעה עוברת ניכר לשליש ימיה, ומשמע שמיעוט יולדות לט' אינו ניכר לשליש ימיה, אלא רק אח"כ, מ"מ פחות משליש ימיה לגמרי אינו ניכר לעולם. וע"ע שו"ת נודע ביהודה (תניינא אהע"ז סוף ס"י ט) וחזו"א (אהע"ז ס"י קלד לדף מב) מה שכתבו בזה.

יודעין היו ישראל בעבודה זרה שאין בה ממש ולא עבדו עבודה זרה אלא להתיר להם עריות בפרהסיא

האדם הולך אחרי המינות כדי להתיר לעצמו את כל רצונותיו באין מפריע, הרי שהנגיעות הן סבת המינות. מכאן למדנו שאי אפשר שינצל האדם ממינות כל זמן שהוא מלא פניות של תאוות העולם הזה, הוא בא לידי כפירה כיון שהנגיעות משחדות ומעוותות את שכלו להתיר לעצמו את רצונותיו. משום כך אין עצה למי שעסק בספרי מינות אלא בביטול הנגיעות, לשאוף להקטין את השלא לשמה במעשים, להתרחק מפניות לעניני העולם הזה עד כמה שאפשר. ומה יעשה זה שיש בו ממדות התאוה, והוא מלא נגיעות של שאיפות לצרכי עולם הזה, הוא לא יבא לידי אמונה ע"י חקירות שכליות, כי רצונותיו יהיה בעוכרו, אלא יעסוק באמונה פשוטה בלי התחכמות, בחינוך והרגל למעשי מצוות אם גם חיזוניים בראשיתם, ובלימוד התורה בהתמדה, ולאט לאט יחלשו תאוותיו ויזדכך לבו ואז יזכה לאמונה פנימית זכה.

(מכתב מואליהו, ח"ג מאמר מינות ושלא לשמה)

שמע מינה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת

שמעתי בשם הרבי ר' בונם זי"ע זצ"ל, שהקשה, מפני מה בחר הקב"ה להיות החותם שלו דוקא אמת ואמר, כדי שלא יוכל שום אדם לזייף חתימה זו, כי אם מזייף חתימת אמת ממילא זה שקר, והבן.

(קול מבשר, ח"ב ליקוטים)

מי יימר דהאינדא שבתא אמר לו נהר סבטיון יוכיח בעל אוב יוכיח קברו של אביו יוכיח שאין מעלה עשן בשבת

כתיב (שמות לא טו) 'שבת שבתון לה', כפל הענין לרמז דאיתא בגמרא מי יימר דהאינדא שבתא אמר לו נהר סבטיון יוכיח בעל אוב יוכיח קברו של אביו יוכיח שאין מעלה עשן בשבת. וזה שאמר 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון לה', ואם תאמר מי יאמר כי זהו שבת, לזה אמר 'שבת שבתון', רצה לומר שהנחתו לשבת שבתון אחרים שיעידו עליו, נהר סבטיון שאינו מגלגל אבנים בשבת, וכו', וכל אלה יעידו ששבת הוא לה'.

(ישמח ישראל מרבי חיים סופר, ויקהל)

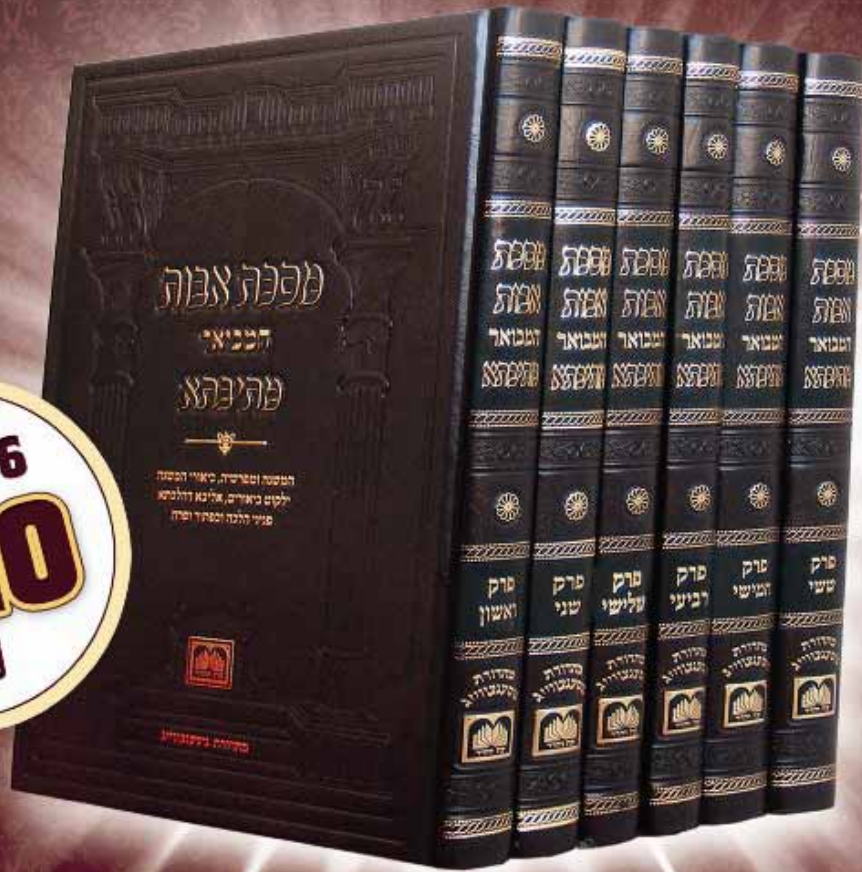
למה נקרא שמה כשפים שמכחישין פמליא של מעלה

ועתה יש ללמוד קל וחומר ומה הרשעים יש להם כח בכשפים שמכחישין פמליא של מעלה, מכש"כ שיש לצדיקים כח במעשיהם למעלה מן הטבע והוא בכח התורה. ולכן נקרא אברהם אבינו הגדול בענקים שהגביהו הקב"ה למעלה מן השמים, כמו שכתב (בראשית טו ה) 'הבט נא השמימה' ואמרו חז"ל 'כה יהיה זרעך' שיהיה לכל בני ישראל כח זה למעלה מן השמים.

(שפת אמת, שבת הגדול תרנ"ב)

6 כרכים
240
 ש"ח

'מת'בתא' על מסכת אבות

כינוס עשיר מאוצרותיהם של חכמי הדורות, יוצרים תענוג צרוף בלימוד מסכת אבות, כאשר הדיק האיכות והפאר מתמזגים במאות מעלות טובות והוספות רבות הנחוצות להבנת דברי הקדמונים כמלאכים. הכל, בפונדק אחד מפואר בהדרו, בעימוד משובב לב ומאיר עיניים שטרם נראה כמותו.

המשנה ומפרשיה - כל מפרשי המשנה ערוכים מחדש * ביאורי המשנה * ילקוט ביאורים * אליבא דהלכתא פניני הלכה * כפתור ופרח * מבוא מיוחד על מסכת אבות

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
 מוקד הזמנות: 1800-22-55-66